

## ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ СЕРЕД МЕДСЕСТЕР ОНКОЛОГІЧНИХ ВІДДІЛЕНЬ

Н. Д. Дейнека, М. І. Марущак

*Тернопільський національний медичний університет  
імені І. Я. Горбачевського МОЗ України*

**Вступ.** Незважаючи на різницю в інструментах оцінки, результати досліджень засвідчують, що емоційний інтелект (ЕІ) медсестер потребує більшої уваги, та підтверджують актуальність обраної теми дослідження.

**Мета роботи** – проаналізувати показники емоційного інтелекту медсестер онкологічних відділень різного профілю і встановити фактори, що на них впливають.

**Основна частина.** У дослідженні брали участь 60 медсестер, яких поділили на групи залежно від профілю відділення, в якому вони працюють, стажу роботи, віку, індексу маси тіла, а також залежно від наявності чи відсутності нічних змін та хронічних захворювань. Рівень емоційного інтелекту визначали за допомогою опитувальника «Емоційний інтелект» М. О. Манойлової. Встановлено вірогідно більші значення інтегрального показника ЕІ у працівників хірургічних відділень стосовно досліджуваної величини у працівників поліклінічних (на 71,58 %) і терапевтичних (на 7,89 %) відділень. За умови різного стажу роботи за спеціальністю відзначено вірогідно вищі значення інтегрального показника ЕІ та його міжособистісного аспекту в медсестер онкологічних відділень з досвідом професійної роботи понад 10 років стосовно респондентів зі стажем роботи до 10 років – в 1,43 і 2,63 раза відповідно. Відмічено вірогідно більші значення інтегрального показника ЕІ та його внутрішньоособистісного аспекту в медсестер онкологічних відділень віком до 40 років стосовно респондентів віком понад 40 років – в 1,43 і 2,63 раза відповідно. Наявність хронічних захворювань, а також позмінна робота не впливали на інтегральні індекси ЕІ медсестер онкологічних відділень. Водночас надмірна маса тіла та ожиріння респондентів, які брали участь у дослідженні, впливали на показники ЕІ медсестер онкологічних відділень.

**Висновки.** У медсестер онкологічних відділень хірургічного профілю інтегральний показник ЕІ вірогідно вищий від даних у працівників поліклінічних і терапевтичних відділень. На зниження інтегрального показника ЕІ та його окремих аспектів у медсестер онкологічних відділень впливають вік респондентів понад 40 років, стаж роботи до 10 років, а також ожиріння.

**Ключові слова:** медсестри; емоційний інтелект; вік; стаж роботи; позмінна робота; хронічні захворювання; маса тіла; ожиріння; здоров'я.

## FEATURES OF EMOTIONAL INTELLIGENCE AMONG ONCOLOGY NURSES

N. D. Deyneka, M. I. Marushchak

*I. Horbachevsky Ternopil National Medical University*

**Introduction.** Despite the difference in assessment tools, the results of the research show that the emotional intelligence of nurses needs more attention and confirm the timeliness of the chosen research topic.

**The aim of the study** – to analyze the indicators of emotional intelligence of nurses from oncology departments of different profiles and to establish the factors affecting them.

**The main part.** The study included 60 nurses who were divided into groups depending on the profile of the department in which they work, length of service, age, body mass index, as well as depending on the presence or absence of night shifts and chronic diseases. The level of emotional intelligence (EI) was determined using the «Emotional Intelligence» questionnaire of M. O. Manoylova. The values of the integral index of EI in the employees of surgical departments were established to be probably higher than the investigated value in the employees of polyclinic (by 71.58 %) and therapeutic (by 7.89 %) departments. According to the different length of work experience in the specialty, the values of the integral indicator of EI and its interpersonal aspect were determined to be 1.43 and 2.63 times higher among nurses of oncology departments with more than 10 years of professional work experience compared to respondents with up to 10 years of work experience, respectively. The values of the integral indicator of EI and its intrapersonal aspect in oncology nurses under the age of 40 compared to the group of respondents over the age of 40 were found to be 1.43 and 2.63 times higher, respectively. The presence of chronic diseases, as well as shift work, did not affect the integral indices of EI of

nurses of oncology departments. At the same time, overweight and obesity of the respondents included in the study influenced the EI indicators among nurses in oncology departments.

**Conclusions.** The integrated index of emotional intelligence among nurses of oncology departments of a surgical profile is probably higher than that of employees of polyclinic and therapeutic departments. The decrease of the integral index of EI and its individual aspects in nurses of oncology departments is influenced by the age of respondents over 40 years, work experience up to 10 years, as well as obesity.

**Key words:** nurses; emotional intelligence; age; work experience; shift work; chronic diseases; body weight; obesity; health.

---

**Вступ.** Емоційний інтелект (EI) виник з теорії інтелекту й охоплює емоційні та соціальні виміри, навички і компетенції, які дозволяють людям спілкуватися з іншими, адаптуватися до свого безпосереднього оточення та справлятися зі стресовими факторами навколишнього середовища [1, 2]. Емоційно інтелектуальні здібності та навички є важливими для професій, що включають емоції, наприклад медсестер, вони передбачають забезпечення чуйного, орієнтованого на пацієнта догляду [3]. Створення позитивного і здорового робочого середовища, де персонал може розвиватися, процвітати та досягати успіху, є важливим і повинно бути ключовим елементом у плані розвитку кожного закладу охорони здоров'я [4]. Наукові дані підтверджують, що медсестри з високим показником EI мають позитивні зв'язки з продуктивністю сестринської роботи [5, 6], покращенням спілкування та міжособистісними стосунками [7], а також організаційними результатами, пов'язаними з безпекою пацієнтів [3, 8]. Емоційний інтелект розглядають як фактор академічної успішності студентів-медсестер [9, 10] та успішного звикання до роботи медсестер [11]. У кількох дослідженнях EI охарактеризовано як критерій, альтернативний середньому балу успішності, було з'ясовано, що вищий EI у студентів-медсестер асоціювався з вищою академічною успішністю [10, 11]. Автори одного дослідження виявили значні кореляції між EI й розсудливістю та адаптацією медсестер [10]. Краще доглядали за пацієнтами медсестри з високим EI, про що свідчила менша поширеність інфекцій та пролежнів, стосовно медсестер з нижчим EI [12]. Поліпшення EI за допомогою семінарів також було пов'язане з покращенням зміцнення здоров'я серед медсестер, що може підвищити ефективність роботи [1, 13]. Однак існує обмежена кількість даних, що аналізують характеристики EI молодих і досвідчених медсестер та їх зв'язок з роботою в онкологічних відділеннях.

У різних дослідженнях ідеться про різні бали EI. Деякі дослідники засвідчили, що EI медсестер є оптимальним [14, 15], інші, відповідно, що оцінка EI медсестер низька [11, 16]. Причиною цієї невідповідності може бути інструмент оцінювання або визначення EI. Незважаючи на різницю в інструментах оцінки, результати досліджень засвідчують, що EI медсестер потребує більшої уваги, та підтверджують актуальність обраної теми дослідження.

Мета роботи – проаналізувати показники емоційного інтелекту медсестер онкологічних відділень різного профілю і встановити фактори, що на них впливають.

**Основна частина.** У дослідженні брали участь 60 медсестер, які працюють у різних відділеннях комунального підприємства «Рівненський обласний протипухлинний центр» Рівненської обласної ради. Усіх респондентів, включених у дослідження, поінформували про його мету, і вони дали письмову інформаційну згоду на свою участь у ньому. Конфіденційність інформації про особу і стан здоров'я медсестер було збережено. Респондентів, які брали участь у дослідженні, поділили на групи залежно від профілю відділення, в якому вони працюють (поліклінічні (n=25), хірургічні (n=20) і терапевтичні (n=15) відділення), стажу роботи (до 10 років (n=19), понад 10 років (n=41)), віку (до 40 років, понад 40 років), індексу маси тіла (нормальна (n=27), надмірна маса тіла (n=17), ожиріння (n=16)), а також залежно від наявності чи відсутності нічних змін та хронічних захворювань.

Рівень емоційного інтелекту визначали за допомогою опитувальника «Емоційний інтелект» М. О. Манойлової, який базується на змішаній моделі емоційного інтелекту та розглядається як комплекс некогнітивних здібностей і навичок [17]. Опитувальник включав 40 тверджень, які респонденти оцінювали за виміром своєї згоди з кожним твердженням за п'ятибальною шкалою: 1 – «ніко-

ли», 2 – «рідко», 3 – «іноді», 4 – «найчастіше», 5 – «завжди». При інтерпретації результатів виділено три інтегральні показники: інтегральний показник EI, внутрішньоособистісний та міжособистісний його аспекти.

Статистичний аналіз даних проведено з використанням програмного забезпечення Statistica 7.0. Абсолютні показники представлено у вигляді середнього значення (Mean) та його стандартного відхилення (SD).

Аналіз показників EI медсестер, які працюють в онкологічних відділеннях різного профілю, показав вірогідно більші значення інтегрального показника EI у працівників хірургічних відділень стосовно досліджуваної величини у працівників поліклінічних (на 71,58 %) і терапевтичних (на 7,89 %) відділень (табл. 1). При цьому як внутрішньоособистісний, так і міжособистісний аспекти EI медсестер хірургічних відділень практично не відрізнялись від таких даних працівників терапевтичних відділень, проте вірогідно перевищували досліджувані показники медсестер поліклінічних відділень – в 1,52 та 2,21 раза відповідно.

За умови різного стажу роботи за спеціальністю відзначено вірогідно вищі значення інтегрального показника EI та його міжособистісного аспекту в медсестер онкологічних відділень з досвідом професійної роботи понад 10 років стосовно респондентів зі стажем роботи до 10 років – в 1,43 і 2,63 раза відповідно (табл. 2).

Зіставляючи складові EI медсестер онкологічних відділень, з'ясували, що величина інтегрального показника EI, незалежно від стажу роботи за спеціальністю, в основному залежала від його внутрішньоособистісного аспекту, який вірогідно не відрізнявся у респондентів з різним досвідом роботи (рис. 1).

За умови наявності різних вікових груп відмічено вірогідно більші значення інтегрального показника EI та його внутрішньоособистісного аспекту в медсестер онкологічних відділень віком до 40 років стосовно респондентів віком понад 40 років – в 1,43 і 2,63 раза відповідно (табл. 3).

Зіставляючи складові EI медсестер онкологічних відділень, встановили, що величина інтегрального показника EI, незалежно від віку, однаковою мірою залежала від його міжособистісного аспекту та більшою мірою в осіб до 40 років – від внутрішньоособистісного (рис. 2).

Аналіз показників EI медсестер онкологічних відділень, залежно від наявності/відсутності нічних змін, не показав вірогідних асоціацій з тенденцією до вищих значень при наявності нічних чергувань (табл. 4). При цьому інтегральний показник EI медсестер онкологічних відділень, які працюють позмінно, коливався в межах значень працівників терапевтичних відділень зі стажем понад 10 років та віком до 40 років (рис. 3).

Таблиця 1. Показники емоційного інтелекту медсестер, які працюють в онкологічних відділеннях різного профілю

Показник	Поліклінічні відділення (n=25) (1)	Хірургічні відділення (n=20) (2)	Терапевтичні відділення (n=15) (3)	p<0,05*
Інтегральний показник EI	10,52±8,32	18,05±7,07	16,73±6,86	p <sub>1-2</sub> , p <sub>1-3</sub>
Внутрішньоособистісний аспект EI	7,56±4,15	11,50±4,58	10,33±4,15	p <sub>1-2</sub>
Міжособистісний аспект EI	2,96±6,08	6,55±5,74	6,40±3,89	p <sub>1-2</sub>

Примітка. Тут і в таблицях 2, 3, 5: \* – статистично вірогідна відмінність.

Таблиця 2. Показники емоційного інтелекту медсестер онкологічних відділень за умови різного стажу роботи за спеціальністю

Показник	Стаж роботи	
	до 10 років (n=19)	понад 10 років (n=41)
Інтегральний показник EI	11,26±7,90	16,12±8,00*
Внутрішньоособистісний аспект EI	8,89±3,78	9,88±4,92
Міжособистісний аспект EI	2,37±5,55	6,24±5,37*

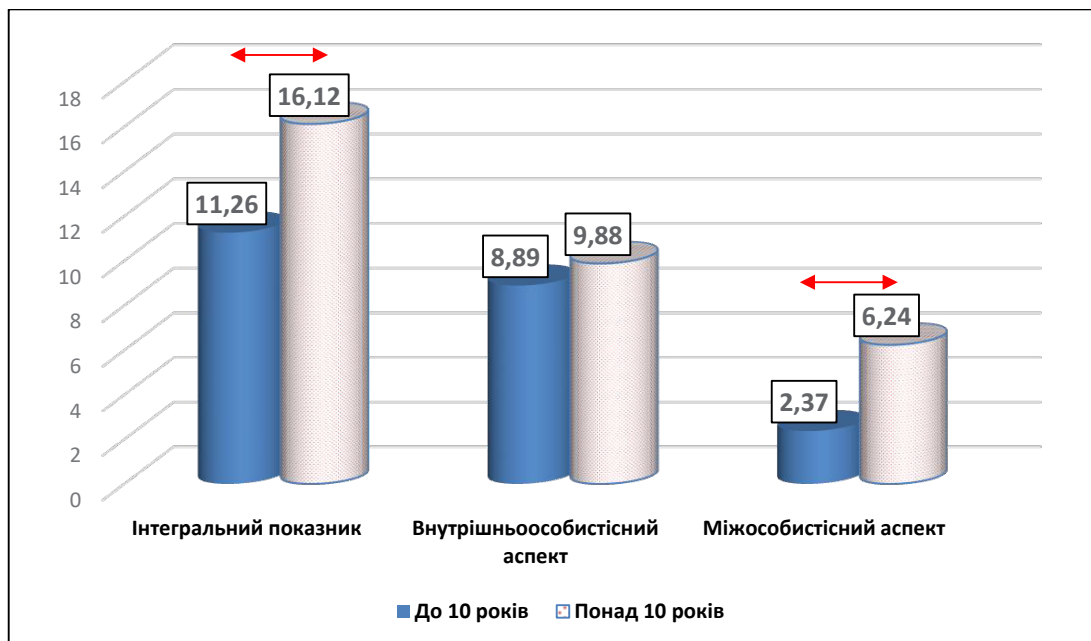


Рис. 1. Зіставлення показників емоційного інтелекту медсестер онкологічних відділень за умови різного стажу роботи за спеціальністю.

Таблиця 3. Показники емоційного інтелекту медсестер онкологічних відділень різних вікових груп

Показник	Вік	
	до 40 років (n=34)	понад 40 років (n=26)
Інтегральний показник EI	16,47±7,82	12,12±8,23*
Внутрішньоособистісний аспект EI	10,65±4,44	8,15±4,45*
Міжособистісний аспект EI	5,82±5,62	3,96±5,70

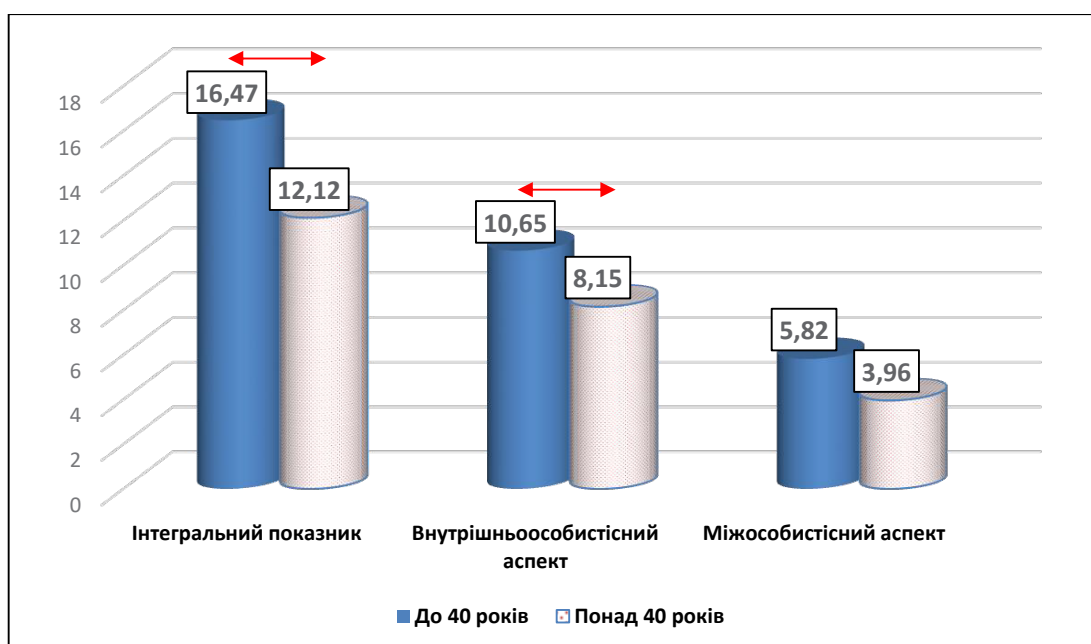


Рис. 2. Зіставлення показників емоційного інтелекту медсестер онкологічних відділень за умови різних вікових груп.

Таблиця 4. Показники емоційного інтелекту медсестер онкологічних відділень залежно від наявності/ відсутності нічних змін

Показник	Нічні зміни	
	відсутні (n=36)	наявні (n=24)
Інтегральний показник EI	13,61±7,97	16,04±8,55
Внутрішньоособистісний аспект EI	8,72±3,87	10,83±5,32
Міжособистісний аспект EI	4,89±5,99	5,21±5,30

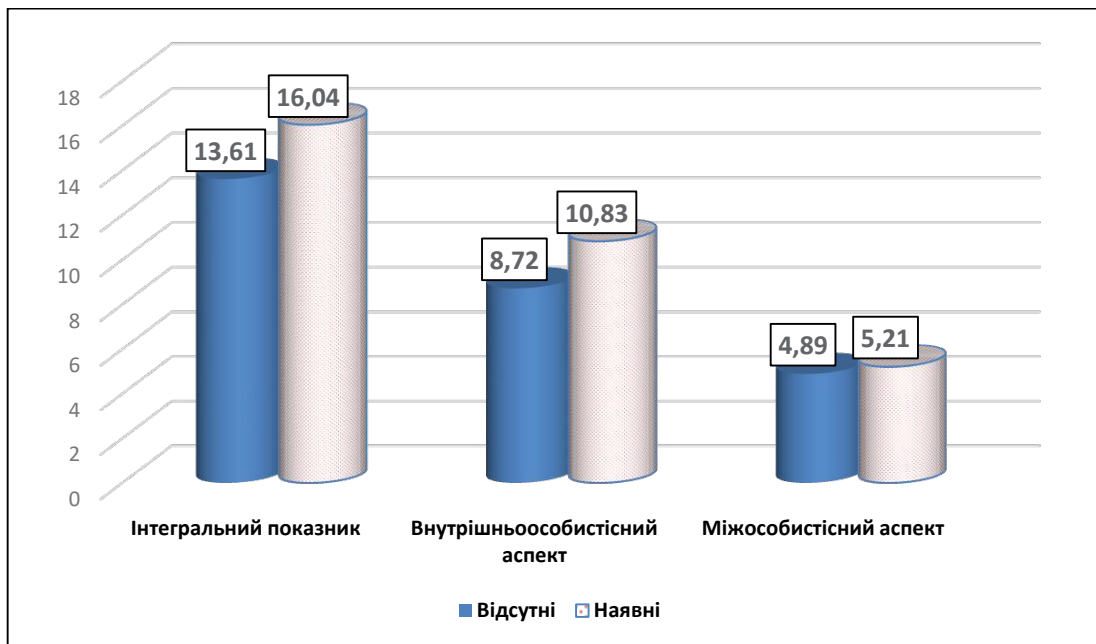


Рис. 3. Зіставлення показників емоційного інтелекту медсестер онкологічних відділень за умови позмінної роботи.

Наявність хронічних захворювань не впливала вірогідно на інтегральні індекси EI медсестер онкологічних відділень (рис. 4). Водночас надмірна маса тіла та ожиріння у респондентів, які брали участь у дослідженні, впливали на показники EI медсестер онкологічних відділень. Так, найнижчий інтегральний EI відзначено у працівників з ожирінням, він вірогідно відрізнявся від даних респондентів з надмірною та нормальною масою тіла – на 81,5 і 67,7 % відповідно (табл. 5). Внутрішньоособистісний аспект EI медсестер онкологічних відділень з ожирінням був вірогідно нижчим стосовно осіб з нормальною масою тіла на 44,9 %, тоді як міжособистісний аспект EI медсестер з ожирінням виявився вірогідно меншим проти даних респондентів як з надмірною (на 227,9 %), так і з нормальною масою тіла (на 143,4 %).

Зіставляючи складові EI медсестер онкологічних відділень, з'ясували, що найвищий інтегральний показник EI був у медсестер з надмірною масою тіла за рахунок як внутрішньоособистісного, так і між-

особистісного аспектів EI, тоді як у респондентів з ожирінням інтегральний показник EI в основному складався з внутрішньоособистісного аспекту, тоді як міжособистісний аспект виявився найнижчим в осіб з різною масою тіла (рис. 5).

Природа професії медсестри та різноманітність ситуацій, з якими вона стикається, вимагають від неї високого EI [14]. Емоційний інтелект під час таких ситуацій, наприклад при спалаху COVID-19, може відігравати захисну роль проти негативних емоцій, зокрема страху, тривоги і суму [18]. L. Karimi та співавт. з'ясували, що вищий рівень EI значною мірою пов'язаний із кращими результатами щодо якості догляду за пацієнтами та поліпшенням самопочуття медичних працівників [19]. Емоційний інтелект також прогнозує добробут працівників, розширення психологічних можливостей і якість догляду. Більше того, W. Mderis та співавт. показали, що працівники з вищим рівнем EI, найімовірніше, нададуть якіснішу допомогу пацієнтам [20].

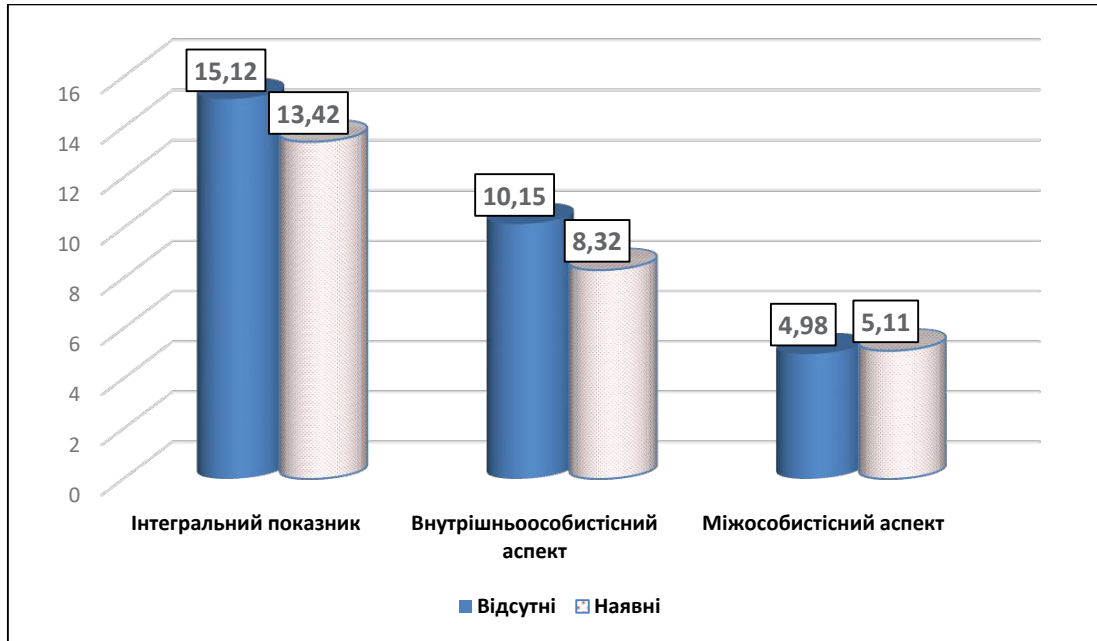


Рис. 4. Зіставлення показників емоційного інтелекту медсестер онкологічних відділень залежно від наявності хронічних захворювань.

Таблиця 5. Показники емоційного інтелекту медсестер онкологічних відділень залежно від маси тіла

Показник	Нормальна маса тіла (n=27)	Надмірна маса тіла (n=17)	Ожиріння (n=16)	$p < 0,05^*$
Інтегральний показник EI	15,93±7,78	17,24±6,41	9,50±8,87	$p_{1-3}, p_{2-3}$
Внутрішньоособистісний аспект EI	10,59±4,60	10,06±4,04	7,31±4,57	$p_{1-3}$
Міжособистісний аспект EI	5,33±5,58	7,18±4,19	2,19±6,36	$p_{1-3}, p_{2-3}$

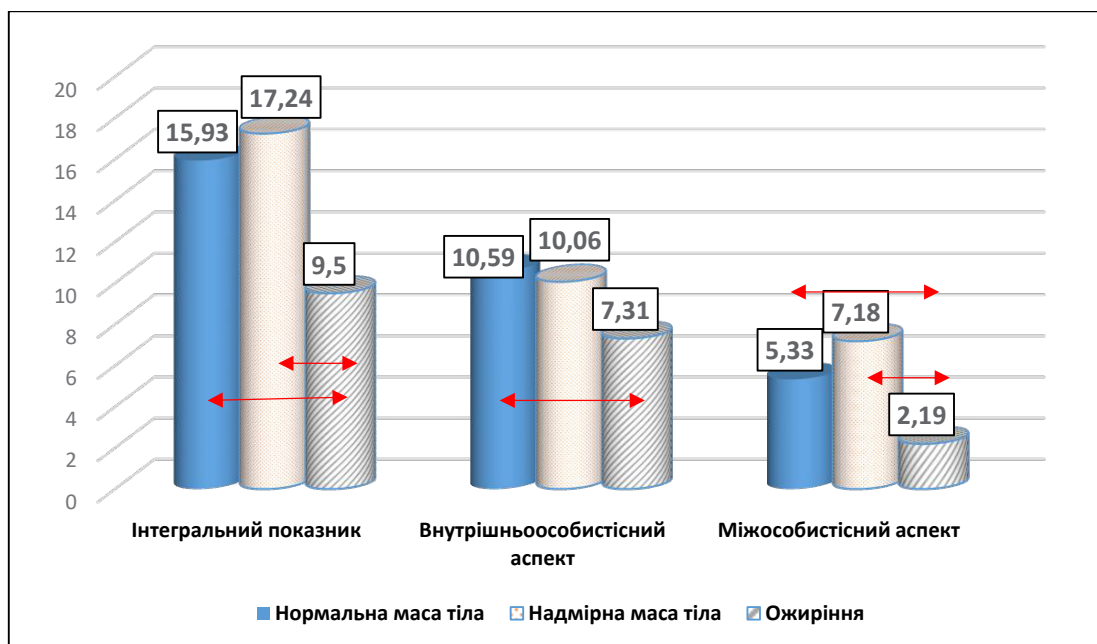


Рис. 5. Зіставлення показників емоційного інтелекту медсестер онкологічних відділень залежно від маси тіла.



Медсестри з високим рівнем міжособистісного аспекту ЕІ демонструють сильну здатність розуміти, що змушує пацієнтів відчувати оптимізм, а співробітників – свою цінність [21]. Вони також уміють розпізнавати реакцію інших, налагоджувати стосунки та визначати фактори, які мотивують людей з меншою кількістю проблем. Це стосується їх здатності створювати можливості, заохочувати та мотивувати інших, що допомагає впливати на їх взаємодії та стосунки. Ці навички безпосередньо пов'язані з удосконаленням якості медичної допомоги шляхом покращення ключових компонентів у роботі медсестри, таких, як ефективне спілкування, задоволення, лояльність, емпатія, співчуття та мотивація [22, 23].

## REFERENCES

1. Nair, M., Lee, P. (2016). Emotional intelligence in nursing. *IOSR J Nurs Health Sci*, 5, 38-42.
2. Cherniss, C. (2010). Emotional intelligence; towards a clarification of a concept. *Ind Organ Psychol*, 3, 110-126.
3. Codier, E., & Codier, D. D. (2017). Could Emotional Intelligence Make Patients Safer? *The American journal of nursing*, 117(7), 58-62. DOI: 10.1097/01.NAJ.0000520946.39224.db.
4. Al-Oweidat, I., Shosha, G.A., Baker, T.A., & Nashwan, A.J. (2023). The relationship between emotional intelligence and organizational commitment among nurses working in governmental hospitals in Jordan. *BMC nursing*, 22(1), 195. DOI: 10.1186/s12912-023-01361-2.
5. Gerits, L., Derksen, J., Verbruggen, A., Katzko, M. (2015). Emotional intelligence profiles of nurses caring for people with severe behavior problems. *Pers Individ Dif*, 38, 33-43.
6. Reemts, G.S. (2015). Emotional intelligence levels in baccalaureate-prepared early career registered nurses. *Asia-Pacific journal of oncology nursing*, 2(2), 72-81. DOI: 10.4103/2347-5625.157573.
7. Raeissi, P., Zandian, H., Mirzarahimy, T., Delavari, S., Zahirian Moghadam, T., & Rahimi, G. (2019). Relationship between communication skills and emotional intelligence among nurses. *Nursing management (Harrow, London, England : 1994)*, 26(2), 31-35. DOI: 10.7748/nm.2019.e1820.
8. Kahraman, N., & Hiçdurmaz, D. (2016). Identifying emotional intelligence skills of Turkish clinical nurses according to sociodemographic and professional variables. *Journal of clinical nursing*, 25(7-8), 1006-1015. DOI: 10.1111/jocn.13122.
9. Zamanzadeh, V., Ghahramanian, A., Valizadeh, L., Bagheriyeh, F., & Lynagh, M. (2020). A scoping review of admission criteria and selection methods in nursing

**Висновки.** У медсестер онкологічних відділень хірургічного профілю інтегральний показник емоційного інтелекту становить (18,05±7,07) бала, що вірогідно вище від даних у працівників поліклінічних (на 71,58 %) і терапевтичних (на 7,89 %) відділень. При цьому як внутрішньоособистісний, так і міжособистісний аспекти емоційного інтелекту медсестер хірургічних відділень вірогідно перевищують досліджувані показники медсестер поліклінічних відділень – в 1,52 та 2,21 раза відповідно. На зниження інтегрального показника емоційного інтелекту та його окремих аспектів у медсестер онкологічних відділень впливають вік респондентів понад 40 років, стаж роботи до 10 років, а також ожиріння.

- education. *BMC nursing*, 19(1), 121. DOI: 10.1186/s12912-020-00510-1.
10. Jones-Schenk, J., Harper, M.G. (2014). Emotional intelligence: An admission criterion alternative to cumulative grade point averages for prelicensure students. *Nurse Educ Today*, 34, 413-420. DOI: 10.1016/j.nedt.2013.03.018.
11. Harper, M., Jones-Schenk, J. (2012). The emotional intelligence profile of successful staff nurses. *J Cont Educ Nurs*, 43, 354-362. DOI: 10.3928/00220124-20120615-44.
12. Adams, K.L., & Iseler, J.I. (2014). The relationship of bedside nurses' emotional intelligence with quality of care. *Journal of nursing care quality*, 29(2), 174-181. DOI: 10.1097/NCQ.0000000000000039.
13. Foji, S., Vejdani, M., Salehiniya, H., & Khosrorad, R. (2020). The effect of emotional intelligence training on general health promotion among nurse. *Journal of education and health promotion*, 9, 4. DOI: 10.4103/jehp.jehp\_134\_19.
14. Barkhordari, M., Rostambeygi, P., Ghasemnejad, M. (2016). Measuring emotional intelligence of nursing student. *Iranian Journal of Nursing Research*, 10(4), 12-19.
15. Konstantinou, M.S., Efstathiou, A., Charalambous, G., Kaitelidou, D., Jelastopulu, E. (2017). Emotional intelligence and its impact on the emotional factors among nurses. *Journal of Education, Society and Behavioural Science*, 1-13.
16. Codier, E., Kooker, B.M., & Shoultz, J. (2008). Measuring the emotional intelligence of clinical staff nurses: an approach for improving the clinical care environment. *Nursing administration quarterly*, 32(1), 8-14. DOI: 10.1097/01.NAQ.0000305942.38816.3b.
17. Yatsiuk, M. (2019). *Emotsiyni intelekt osobystosti (na khvyli Novoi ukrainskoi shkoly): Navchalno-metodychnyi posibnyk [Emotional intelligence of the individual (on the wave of the New Ukrainian School): Educational and methodological guide]*. Vinnytsia.

18. Moróń, M., & Biolik-Moróń, M. (2021). Trait emotional intelligence and emotional experiences during the COVID-19 pandemic outbreak in Poland: A daily diary study. *Personality and individual differences, 168*, 110348. DOI: 10.1016/j.paid.2020.110348.
19. Karimi, L., Leggat, S.G., Bartram, T., Afshari, L., Sarkeshik, S., & Verulava, T. (2021). Emotional intelligence: predictor of employees' wellbeing, quality of patient care, and psychological empowerment. *BMC psychology, 9*(1), 93. DOI: 10.1186/s40359-021-00593-8.
20. Mderis, W., Abu Shosha, G., Oweidat, I., Al-Mugheed, K., Farghaly Abdelaliem, S.M., Alabdullah, A.A.S., & Alzoubi, M.M. (2024). The relationship between emotional intelligence and readiness for organizational change among nurses. *Medicine, 103*(32), e38280. DOI: 10.1097/MD.00000000000038280.
21. Louwen, C., Reidlinger, D., & Milne, N. (2023). Profiling health professionals' personality traits, behaviour styles and emotional intelligence: a systematic review. *BMC medical education, 23*(1), 120. DOI: 10.1186/s12909-023-04003-y.
22. Navarro-Bravo, B., Latorre, J. M., Jiménez, A., Cabello, R., & Fernández-Berrocal, P. (2019). Ability emotional intelligence in young people and older adults with and without depressive symptoms, considering gender and educational level. *PeerJ, 7*, e6595. DOI: 10.7717/peerj.6595.
23. Alzoubi, M.M., Al-Momani, S., Al-Mugheed, K., Owiedat, I., Shosha, G.M.A., Alabdullah, A.A.S., et al. (2024). Assessment of the quality of nursing work life and its related factors among critical care nurses. *Front. Public Health, 12*, 1305686. DOI: 10.3389/fpubh.2024.1305686.

Отримано 19.08.2024